

**راهنمای حج و عمره
در پرتو
کتاب و سنت و آثار سلف**

تهیه:

دکتر سید محمد سمیعی رستاقی

راهنمای حج و عمره در پرتو کتاب و سنت و آثار سلف

عنوان کتاب:

دکتر سید محمد سمیعی رستاقی

تهیه:

فقه و اصول - احکام عبادات (نماز، روزه، زکات و حج)

موضوع:

اول (دیجیتال)

نوبت انتشار:

آبان (عقرب) ۱۳۹۴ شمسی، ۱۴۳۶ هجری

تاریخ انتشار:

منبع:

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

ایمیل:

سایت های مجموعه موحدین

www.aqeedeh.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaiislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

بسم الله الرحمن الرحيم

فهرست مطالب

فهرست مطالب..... ۱

میقات: ۱

صورت‌های انجام حج و عمره: ۲

۱- تمتع: ۲

۲- قران: ۲

۳- افراد: ۲

کیفیت انجام عمره: ۲

۱- احرام: ۲

۲- طواف: ۴

۳- سعی در میان صفا و مروه: ۵

۴- تراشیدن و یا کوتاه کردن موی سر: ۶

کیفیت انجام مراسم حج: ۶

طواف وداع: ۱۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده!
چون بنای این راهنما بر اختصار است لذا از ذکر پیشگفتار خوداری
نموده و به اصل مطلب می‌پردازیم:

میقات:

میقات بردو نوع است:

۱- زمانی.

۲- مکانی.

میقات زمانی: عبارت از ماه‌های حج، شوال، ذوالقعدة و ذوالحجة است.

میقات مکانی: عبارت از جاهای مخصوصی است که از آنجا احرام به حج

وعمره می‌بندند و آن پنج جاست:

۱- ذو الحلیفة یا (آبیار علی) میقات اهل مدینه و کسانی که از راه مدینه

به حج و عمره می‌آیند است.

۲- جحفة یا (رایغ) میقاتگاه اهل شام، مصر و سایر کسانی که از مغرب

می‌آیند است.

۳- قرن المنازل یا (قرن الثعالب) میقاتگاه اهالی نجد، حجاز، یمن و

کسانی که از آن طرف می‌آیند است.

۴- یلملم میقاتگاه اهالی یمن، فارس و کسانی که از مشرق می‌آیند

است.

۵- ذات عرق یا (ضریبه) میقاتگاه اهالی عراق و کسانی که از آن سو به حج می‌آیند است.
میقاتگاه اهل مکه خود مکه است.

صورت‌های انجام حج و عمره:

حج و عمره به سه صورت انجام می‌گیرد:

۱- تمتع:

عبارت از احرام به عمره در ماه‌های حج س‌پس احرام به حج در وقت آن (هشتم ذی‌الحجه) است این صورت برای کسی که قربانی همراهش نباشد بهتر است.

۲- قران:

عبارت از احرام به عمره و حج با همدیگر است.

۳- افراد:

تنها احرام به حج است.
تذکر: فرق میان قارن و مفرد در این است که قارن بر آن قربانی است.

کیفیت انجام عمره:

اساس عمره بر چهار چیز است:

۱- احرام:

عبارت از نیت دخول در عمره با صیغه «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ بِعُمْرَةٍ» است.

شخص معتمر از لباس مفصل و دوخته خود بیرون آمده و لباس احرام معمول که لنگ پا و دوش است می‌پوشد، سپس در حالت ایستاده و روی به طرف قبله با صدای بلند شروع به «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ، وَالنُّعْمَةَ لَكَ، وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ» می‌کند و آن را تا انجام طواف ادامه می‌دهد، چنانچه به علت پیش‌آمدی احتمال قطع عمره‌اش می‌دهد سیغۀ «اللَّهُمَّ مَجِّئِي حَيْثُ حَبَسْتَنِي» به آن بیفزاید، در اینصورت قربانی بر او نیست، و می‌تواند در آینده حج و یا عمره نماید جز حج فرض که باید قضا کند.

غسل زدن و استعمال بوی خوش قبل از احرام سنت است.

زنان هر نوع لباسی جز لباس زینتی را می‌پوشند و از پوشیدن دست‌کش و نقاب صورت خودداری می‌نمایند، بهتر است که احرام بعد از نماز فرض و یا سنتی منعقد شود، خود احرام دارای نماز به خصوصی نیست، پس از ورود به احرام هفت چیز بر مردان و زنان محرم و دو چیز فقط بر مردان محرم حرام می‌شود.

۱- تراشیدن و کوتاه کردن موی سر و هر موی دیگر بدن.

۲- کوتاه کردن ناخن دست و پا.

۳- استعمال بوی خوش.

۴- عقد ازدواج چه برای خود و چه برای دیگران.

۵- بوسه زدن و لمسی که شهوت برانگیز باشد.

۶- آمیزش نمودن با همسر خود.

۷- شکارکردن حیوانات بری و وحشی حلال گوشت مانند آهو و شکارکردن

پرنده.

انجام این هفت چیز بر زنان و مردان محرم حرام است، دو چیز دیگر از محرمات مختص به مردان است:

۱- پوشیدن موی سر.

۲- پوشیدن لباس مفصل و دوخته شده.

سنت است که محرم جهت ورود به مکه غسل زند، و به مسجد الحرام که رسید پای راستش راجلو و با خواندن دعای «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَسَلِّمْ، اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ» وارد مسجد الحرام شود، به محض دیدن خانه کعبه دستش را بلند و دعای «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، فَحَيِّبْنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ» خوانده و به طرف حجر الأسود رفته و طواف خود را شروع کند.

۲- طواف:

سپس نیت طواف نموده و شروع به انجام آن می‌کند، در صورت امکان حجر الأسود را با دست راستش گرفته و می‌بوسد، و بر آن سجده می‌کند، چنانچه ممکن نبود لمس کرده و دستش را می‌بوسد و اگر بازهم ممکن نبود به سوی آن اشاره می‌کند، این کار را در هر دور از طواف خود انجام می‌دهد، سپس کعبه و حجر الأسود را از طرف چپ خود قرار داده و از آنجائیکه خط کشیده شده الله اکبر گویان طوافش را شروع می‌کند، به رکن یمانی که رسید فقط به آن دست می‌کشد و: «رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» می‌گوید.

طواف دارای دعای بخصوصی نیست، شخص در آن می‌تواند قرآن بخواند و هر دعای دیگر بکند.

در طواف ستر عورت و طهارت شرط است، بنابراین شخص عریان و زن حائض جایز نیست طواف نمایند، طواف هفت دور است و هر دوری از حجر الأسود شروع و به آن ختم می‌شود.

در طواف مراعات دو چیز سنت است:

۱- اضطباع: عبارت از قراردادن وسط لباس احرام زیر بغل راست و انداختن دو طرف آن بر روی کتف چپ، به گونه‌ای که کتف راست آشکار بماند است، این امر خاص به مردان می‌باشد.

۲- رمل: عبارت از سرعت رفتن در طواف با گام‌های متقارب به همدیگر است، این کار در سه دور اول از طواف خود انجام می‌دهد.

سپس در صورت امکان به سوی مقام ابراهیم رفته و دو رکعت نماز را نزد مقام ابراهیم به گونه‌ای که مقام میان خود و کعبه قرار داده، در رکعت اول سوره «کافرون» و در رکعت دوم سوره «إخلاص» می‌خواند سپس به طرف چاه زمزم رفته و از آن آب می‌نوشد، و به حجر الاسود برگشته و آن را می‌بوسد.

۳- سعی در میان صفا و مروه:

پس از طواف به سوی کوه صفا بالا رفته تا جائیکه کعبه را مشاهده روی به طرف آن دستش را بلند نموده و سه بار «اللَّهُ أَكْبَرُ» و «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، أَنْجَزَ وَعَدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ» می‌گوید، سعی دارای دعای مخصوصی نیست، هر دعایی که خواست در آن می‌کند، بهتر است که دعا‌های وارده از پیامبر و اصحاب بنماید، سپس از صفا به سوی مروه سرازیر شده تا به ستون سبز رسیده از آنجا تا ستون سبز بعدی سرعت رفته، سپس به صورت عادی تا کوه مروه بالا می‌رود، به مروه که رسید، روی به طرف قبله دستش را بلند و مانند دعای صفا تکرار می‌نماید، سپس از مروه به سوی صفا بالا رفته جای سرعت، سرعت گرفته و جای راه، راه می‌رود این کار را هفت بار انجام می‌دهد، از صفا تا مروه یک بار و از مروه تا صفا یک بار محسوب، و سعی خود را به مروه ختم می‌کند.

۴- تراشیدن و یا کوتاه کردن موی سر:

سپس موی سر خود را کوتاه می‌کند و یا می‌تراشد، مرد در صورتی که متمتع باشد کوتاه کردن برایش بهترست، در غیر این صورت تراشیدن بهترست، و زن موی سر خود را جمع نموده و به اندازه یک سر انگشت فقط کوتاه می‌کند، کوتاه کردن و تراشیدن چه در مرد و چه در زن باید همه سر را فرا گیرد.

با انجام این چهار موردی که ذکر شد شخص معتمر از عمره خود فارغ شده و همه چیز بر او حلال می‌شود بعد از این تا روز (ترویبه) که روز هشتم ذی الحجة است منتظر، سپس در قبل از ظهر این روز احرام به حج بسته و شروع به اعمال حج می‌کند.

کیفیت انجام مراسم حج:

کل مراسم حج در پنج و یا شش روز به صورت زیر انجام می‌شود:

روز اول: روز اول حج که روز هشتم ذی الحجة و روز (ترویبه) نامند حجاج قبل از ظهر این روز از همان جای سکونت خود در مکه، احرام به حج بسته، و کل کاری را که در احرام به عمره انجام داده، انجام می‌دهند، جز اینکه با صیغۀ «لَبَّيْكَ حَجًّا» به جای «لَبَّيْكَ عُمْرَةً» وارد حج می‌شوند، و تلبیۀ خود را چنانکه در مبحث عمره گذشت تا روز رمی «جمرة عقبه» ادامه می‌دهند، و جهت احتمال بروز مانعی و قطع حج بهتر است که صیغۀ شرطیۀ «حَلِّ حَيْثُ حَبَسْتَنِي» به صیغۀ حج خود بیفزایند، پس از احرام به حج روانه سر منی شده، و نماز ظهر و عصر، مغرب و عشاء دو رکعت دو رکعت در وقت خود به صورت قصر در آنجا به جای می‌آورند، همچنین نماز صبح روز نهم را هم در منی می‌خوانند.

حجاج اهل مکه همانند سایر حجاج در منی و عرفات و مزدلفه نماز خود را قصر می‌کنند.

روز دوم: روز دوم که روز نهم ذی الحجة است، پس از طلوع آفتاب این روز، حجاج از منی به طرف سرزمین عرفات حرکت می‌کنند، در راه خود در صورت امکان در جای بنام «نمره» تا قبل زوال خورشید منزل می‌گیرند، ترک اینجا اشکالی ندارد، زیرا که سنت است، پس از میل خورشید به طرف مغرب در محلی بنام «عرنه» که پیش از عرفات است فرود آمده و امام خطبه‌ای را به تناسب زمان و مکان ایراد می‌کند، سپس با یک اذان و دو اقامه نماز ظهر و عصر را دو رکعت دو رکعت در وقت ظهر «جمع تقدیم» می‌خوانند، چنانچه برای حاج اقامه نماز با امام میسر نبود خودش به تنهایی نماز می‌خواند، سپس وارد سرزمین عرفات شده و به سوی «جبل الرحمة» می‌روند، همه سرزمین عرفات موقف است هرکجا که به ایستند موقف عرفات است، در سرزمین عرفات روی به طرف قبله، دست به دعا و مشغول راز و نیاز و ستایش می‌شوند، بهتر است که با دعاهای وارده از پیامبر و اصحاب دعا نمایند و بهترین دعا «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَ لَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» است، تا غروب آفتاب در سرزمین عرفات مانده، پس از غروب آفتاب از آنجا روانه «مزدلفه» شده، به مزدلفه که رسیده، اذان و اقامه مغرب گفته و سه رکعت نماز مغرب و دو رکعت نماز عشاء را به صورت جمع بجای می‌آورند.

روز سوم: روز سوم حج که روز دهم ذی الحجة و روز عید قربان است حجاج بعد از نماز صبح در مزدلفه در صورت امکان به «مشعر الحرام» که کوهی در مزدلفه است رفته، و در آنجا روی به طرف قبله به «الْحَمْدُ لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ» و دعا می‌پردازند، هوا که خوب روشن

شد قبل از طلوع آفتاب این روز از مزدلفه با وقار و فروتنی و سکونت تلبیه‌گویان به سوی منی جهت رمی ستون بزرگ «جمرة عقبه» حرکت و به «بطن محسر» در منی که رسیده کمی شتابان، راه وسط را که به سوی «جمرة عقبه» می‌رود در پیش گرفته و جهت رمی به «جمرة عقبه» می‌روند.

در این روز حجاج پنج چیز انجام می‌دهند:

۱- رمی ستون بزرگ «جمرة عقبه» که نزدیک به مکه و در منت‌های منی و آخرین ستون است، هفت سنگ ریزه را که کمی از دانه نخود درشت‌تر از سرزمین منی چیده و به گونه‌ای که مکه از طرف چپ و منی از طرف راست خود قرار داده روی به جمرة عقبه نموده و آن را رمی می‌کنند، و با هر پرتابی «اللَّهُ أَكْبَرُ» می‌گویند، در اینجا تلبیه حجاج پایان می‌یابد، رمی جمرة عقبه حتماً باید بعد از طلوع خورشید روز دهم صورت گیرد، در صورتی که رمی قبل از زوال خورشید مشکل، و مشقت‌بار باشد، جایز است که بعد از زوال و حتی تا پاسی از شب چنانکه در حدیث «الرَّاعِي يَرْمِي بِاللَّيْلِ وَيَرَعَى بِالنَّهَارِ» وارد است رمی نمایند.

۲- سپس حجاج در هر جائی از منی و مکه که بخواهند قربانی می‌کنند، وقت قربانی چهار روز است: روز عید و سه روز بعد از آن، چنانچه حاج قربانی نیافت سه روز در حج و هفت روز پس از بازگشت به محل خود روزه می‌گیرد، هفت نفر هم می‌توانند در یک شتر و یا گاو قربانی شریک شوند.

۳- سپس حاج سرش را می‌تراشد و یا کوتاه می‌کند، برای مرد تراشیدن بهتر است، و زن همه موی سرش را جمع، و به اندازه یک سرانگشت کوتاه می‌کند و حق تراشیدن را ندارد، با انجام این سه موردی که

گذشت «تحلل اول» حاصل، و همه چیز جز جماع نمودن برای حاج حلال می‌شود.

۴- سپس حاج از منی به کعبه برگشته و طواف «إفاضة» را که رکن حج است به همانگونه که در عمره گذشت انجام می‌دهد، و همچنین دو رکعت نماز سنت نزد مقام ابراهیم چنانکه در عمره ذکر شد، بجای می‌آورد.

۵- سپس چنانکه در عمره گذشت سعی می‌کند، چون به صورت متمتع وارد حج شده دو بار سعی می‌کند سعی اول جهت عمره، و سعی دوم جهت حج است، برخلاف قارن و مفرد در صورتیکه بعد از طواف قدوم سعی نموده دیگر سعی بر آنان نیست، در غیر اینصورت حتماً باید سعی نمایند.

با طواف إفاضة و سعی «تحلل آخر» حاصل، پس از این همه چیز بر حاج حلال می‌شود.

این پنج مورد که گذشت بهتر است به ترتیب: اول رمی جمره عقبه: سپس قربانی: سپس تراشیدن و کوتاه کردن موی سر: سپس طواف: سپس سعی: انجام گیرد، مراعات ترتیب این موارد شرعاً الزامی نیست.

سپس حجاج در همین روز دهم ذی الحجة، بعد از طواف و سعی به منی برگشته و بقیة همین روز و سه روزه ایام تشریق جهت رمی جمار سه‌گانه، در منی می‌ماند، در صورت وجود عذر می‌تواند آنجا را ترک نماید و نخواهد.

روز چهارم: روز چهارم که روز یازدهم ذی الحجة است، حجاج بعد از میل آفتاب به طرف مغرب، ستون‌های سه‌گانه، با بیست و یک سنگ ریزه، هر ستونی با هفت سنگ ریزه، پشت سرهم رمی می‌کنند، و باهر پرتابی «اللَّهُ أَكْبَرُ» می‌گویند، به ترتیب اول جمره اولی که نزدیک به مسجد خیف است

رمی نموده، سپس کمی به طرف راست آمده، روی به طرف قبله ایستاده و دست خود را بلند و دعا می‌کنند سپس به سوی ستون وسطی رفته و رمی کرده، کمی به طرف چپ، روی به قبله ایستاده و دست خود را بلند و دعا می‌کنند، سپس به سوی ستون بزرگ «جمرة عقبه» آمده و رمی نموده و به جایگاه خود برمی‌گردند.

روز پنجم و ششم: روز پنجم و ششم که روز دوازدهم و سیزدهم ذی الحجة است همانند روز یازدهم ستون‌های سه‌گانه را رمی می‌کنند، چنانچه حاج بعد از رمی روز دوازدهم و قبل از غروب آفتاب آن روز از منی خارج و به مکه بازگردد، دیگر رمی بر او نیست، اما اگر آفتاب روز دوازدهم غروب کرد و در منی باقی مانده بود، همانند روز گذشته، روز سیزدهم، هم در منی باقی مانده و ستون‌های سه‌گانه را رمی و به مکه می‌آید، و نماز ظهر را در مکه می‌خواند و از چاه زمزم آب می‌نوشد.

فقه‌های اسلامی، وکالت در رمی جمار برای فرد ناتوان به علت بیماری و یا کهولت سن و غیره جایز می‌دانند، وکیل اول به جای خود رمی نموده، سپس به جای موکلش، همچنین وکیل می‌تواند هر ستونی اول به جای خود سپس به جای موکلش رمی نموده، سپس به ستون بعدی می‌پردازد، وکیل حتماً باید دانا و متدین باشد، تعیین وکیل به نیت موکل انجام می‌گیرد، همچنین حاج در صورت وجود عذر می‌تواند رمی دو روز را در یک روز جمع، و انجام دهد. پس از بازگشت حاج از منی به مکه تا هر وقتی که بخواهد می‌تواند در مکه باقی بماند.

طواف وداع:

حاج به هنگام خروج از مکه حتماً باید طواف وداع همانند طواف قدوم و إفاضه انجام دهد سپس خارج شود، چنانچه به جهت عذری بعد از طواف وداع در مکه باقی ماند، حتماً باید دوباره طواف کند.

طواف وداع بر زن حائض و نفساء لازم نیست، و بدون طواف نمودن از مکه خارج می‌شوند.

حاج پس از طواف وداع پای چپ خود را جلو کرده و با خواندن دعای «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَسَلِّمْ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ» از مسجد الحرام خارج می‌شود.

این بود مختصر نامه‌ای از اعمال عمره و حج که تفصیل آن در کتاب «احکام حج و عمره در پرتو کتاب و سنت و آثار سلف» اینجانب - إن شاء الله تعالی - خواهد آمد.

در پایان حج و عمره‌ای مبارک و مورد قبول خداوند برایتان آرزومندیم و السلام علیکم ورحمة الله.

شارجه: ۳ / ذو الحجة / ۱۴۲۹ موافق با: ۱ / دسامبر / ۲۰۰۸

تهیه: دکتر سید محمد سمیعی رستاقی